

## A történelem könyvei

### A történelemtanítás annotált bibliográfiája

Az új tantervek valamennyi iskolatípus számára követelményként írják elő, hogy a tanulók tárgyük alapelemeinek elsajátítása mellett önálló ismeretszerzésre is képessé váljanak, bepillantásnak az önművelés legkézenfekvőbb forrásaiba, a szaktudományi és az ismeretterjesztő irodalomba. Ennek kapcsán a történelemóra színhelye egyre gyakrabban a szakterem, a múzeum vagy a levéltár és mind gyakrabban a könyvtár is. Mivel a hagyományos történelemtanítás kiegészült az állampolgári ismeretek és a világnézetünk alapjai című tárgy oktatásával, szükségessé vált az is, hogy az adatok rögzítésével beérett tanítási gyakorlat helyébe a társadalmi valóságot, a társadalmi mozgásformákat és törvényeket firtató vizsgálódás lépjen.

Ez a bibliográfia a tananyagot meghaladó tájékozódáshoz kíván segítséget nyújtani. Összeállítói az utóbbi húsz év magyar nyelven megjelent szakirodalmából válogattak olvasmány- és forrásanyagot. A történelmi tárgyú munkák mellett a társ- és segédtudományok eredményeit összefoglaló fontosabb művek és a történelemtanítás módszertanával foglalkozó kötetek is helyet kaptak a bibliográfiában.

A válogatás műfaji és tematikai tekintetben egyaránt sokirányú, széles körű kitékintést tesz lehetővé, elősegíti az új ismereteknek a meglévőkhöz kapcsolását, az összefüggések felismerését és megértését. Társadalom- és történelemfilozófiai, tudomány- és művelődéstörténeti, vallástörténeti, régészeti, néprajzi, hadtörténeti stb. munkák sorakoznak az egyetemes és a magyar történelem általános művei s a bibliográfiák, lexikonok, enciklopédiák mellé. Ezek csoportjait színvonalas válogatás egészíti ki olyan témakörökből, mint a földi élet az ember megjelenése előtt és az emberréválás folyamata, a termelés és a társadalom viszonya. A válogatás arányai is tükrözik, hogy napjaink történetében és a mai világpolitikában miként jut mind nagyobb szerephez az Európán kívüli térség.

A felsorolt több mint 2100 mű java része megtalálható a közművelődési könyvtárakban. A bibliográfia igényes történelmi ifjúsági ismeretterjesztő irodalmat, modern népszerűsítő kiadványokat és tudományos monográfiákat egy-

aránt számba vesz. Igyekeznek kielégíteni mind az általános iskolai igényeket, mind a fakultációs rendszerre áttérő gimnazisták érdeklődését. Az összeállítók szándéka szerint e könyvészet a történelmi szakkörök és a honismereti csoportok számára is támpontul szolgál. Ez utóbbi feladatát azonban nem képes maradéktalanul ellátni, mivel a kötet a hazai honismereti bibliográfiákból, a regionális és a várostörténeti művekből, a helytörténeti olvasókönyvekből és más hasonló, a tanítás és az ismeretterjesztés gyakorlatában használt munkákból nagyon keveset sorol fel. Nem válogatott azokból a történeti tárgyú ajánló bibliográfiákból sem, amelyek sok könyvtárban hozzáférhetők, és javarészt ma is időtállóak. (Nem említi például a *Budapest Lexikont*, a *Budapest történetének bibliográfiáit*, a *Budapest régiségei* c. sorozatból pedig csak a 22. kötetéről szól. Hiányoznak a felsorolásból a várostörténeti monográfiák, a megyei sajtóbibliográfiák, a statisztikai gyűjtemények, térképek, történelmi atlaszok stb., jöllehet mindezek



éppen az önálló ismeretszerzés és tájékozódás segítői lehetnének.)

Az anyag elrendezése a történelmi korszakok és a tanmenet szerinti sorrendben történt. Az egyetemes és a magyar történelem általános műveinek felsorolását az egyes történelmi korszakok irodalmát ajánló fejezetek követik. A kötet zárófejezete *Korunk kérdései* címmel kínál bőséges és friss válogatást az időszerű nemzetközi és hazai politikai, gazdasági, társadalmi, diplomáciai stb. kérdések irodalmából (a tőkés és a szocialista országok élete, kapcsolatai; a harmadik világ; az ENSZ; világgazdasági kérdések stb.). A bibliográfia néhány forrásértékű klasszikus mű kivételével mellőzi a történelmi tárgyú szépirodalmi művek említését.

Az összeállítás alcíme annotációkat ígér. A között címeknek azonban csak kisny töredéke annotált, bár ezek az is-

mertetések alaposak és kiemelik egy-egy témakör legfontosabb munkáit. Más, jelesebb könyvekre pedig a dőlt betűs szedés hívja fel a figyelmet. A történelmi tárgyú periodikák kötetet záró jegyzéke sajnálatosan szűkmarkú. A bibliográfia tételei számozottak, de a kötetnek semmiféle mutatója nincs, amely ezekre utalna, emiatt a tételszámozásnak nincs gyakorlati értelme. A kötetben a részletes, jól áttekinthető tartalomjegyzék alapján tájékozódhatunk. Az anyaggyűjtés 1978. december 31-ével zárult. E hosszú nyomdai átfutás bizony sajnálatos. Az összeállítás a közművelődési könyvtárak számára is hasznos segédeszköz lehet mind a könyvtárakban tartott történelmi foglalkozások alkalmával, mind a tájékoztatásban. (Összeállította: Mózer Ilona, Simon V. Péter, Sz. Balázs Péter. *Tanönyvkiadó*, 1981. 251 l. 29,50 Ft.)

Csomor Tibor

## Zimáné Lengyel Vera: Berda József-bibliográfia

A közelmúlt magyar irodalmának egyik leginkább szeretetre méltó egyéniségű, epikureizmusáról irodalmi berkeken kívül is híressé vált, anekdotákkal, „sztorikkal” övezett kiváló költőjének, a 15 éve elhunyt Berda Józsefnek életművét és műveinek további sorsát tárja fel a Szabó Ervin Könyvtár új bibliográfiai füzeté, amelyet Zimáné Lengyel Vera állított össze — kitűnően.

Már közhelyszámba megy, hogy a személyi bibliográfiák mint tudományos szolgáltatások milyen fontosak a kutatók számára, hogy egy ilyen pontos adatközlésű, az információkat világos, áttekinthető rendszerben közlő dokumentációs összeállítás mennyire segíti később a műveket, a teljesítményt mérő szakemberek, tudósok munkáját.

A bibliográfia tételszámos. A 951 bibliográfiai információ 8 nagy fejezetben van elrendezve. Az első rész az *Életrajzi adatok* címet viseli. Itt időrendben követhetjük végig Berda életének jelentősebb eseményeit, a korszak irodalmi mozgalmáiban való részvételét, első verseinek, majd köteteinek megjelenési időpontját és körülményeit.

A második rész a *Művei és kritikáik* fejezetcímet kapta. Ebben — igen jó tagolásban és természetesen időrendi bontásban — önálló köteteinek jegyzékét, valamint a róluk szóló kritikákat ismerteti a szerkesztő. A következő fejezetek tar-

talma: *Berda József* (külön a folyóiratokban, illetve az antológiákban) *megjelent verseinek lelőhely-jegyzéke, idegen nyelven megjelent műveinek listája; megzenésített költeményeinek felsorolása; cikkei, könyvismertetései; valamint nyilatkozatai és önvallomásai.*

A zárófejezet címe: *Irodalom Berda Józsefről.* E részben minden fellett információt közlétesz a szerkesztő, a költőről szóló tanulmányok, cikkek, portréírások mellett az apróbb híradásokat, tudósításokat is. A költőről szóló és a neki ajánlott művek jegyzékének közlése után találjuk azoknak a lelőhelyeknek a felsorolását, ahonnan Berda arcképei, fotói, karikatúrái kikereshetők. A bibliográfiát tételszámra utaló névmutató egészíti ki.

Már hagyomány, hogy a Szabó Ervin Könyvtárnak ezek az igen hasznos bibliográfiái érdekes fényképdokumentumokkal is megörvendeztetik az érdeklődőt. A mostani füzet fotómásolatai közül a legérdekesebb Berda József *Végrendelkezése*, amelyhez Tamási Áron és Tersánszky Józsi Jenő tanúskodott, s amelynek szövege hátrahagyott kéziratának és levelezésének sorsáról intézkedik, valamint arra emlékeztet, hogy „Elhunyt barátaim sokasága (kb. 90%) a farkasréti temetőben nyugszik-alszik. Ide temessenek”. (FSZEK, 1981. 130 l. 12 t. — 14 Ft)

*Iszlainé Merkóvszky Erzsébet*